ХАРАКТЕР ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ, ЩО УВІЙШЛИ ДО ОКСФОРДСЬКОГО СЛОВНИКА ЗА ОСТАННІ ДЕСЯТИЛІТТЯ

Сисоєва І.А., Кириченко О.А.

Сумський державний університет

Робота присвячена аналізу нових лексичних запозичень, що з'явилися в сучасній англійській мові в останні десятиліття XX століття та на початку XXI сторіччя. Вибір зазначених параметрів зумовлений позамовними чинниками, такими, як поширення інтернету, глобалізація економіки, зближення культур, що стали потужним каталізатором активізації мовних процесів, до яких належать і запозичення. Автори досліджують джерела запозичень і їхні подальші перспективи в межах формування словника англійської мови.

Ключові слова: *носії мови, еволюція англійської мови, запозичення, джерела, відповідники.*

Сысоева И.А., Кириченко Е.А. Характер заимствований в английском языке, вошедших в Оксфордский словарь за последние десятилетия. *Данная работа посвящена анализу новых лексических заимствований, появившихся в современном английском языке в последние десятилетия XX века и в начале XXI века. Выбор указанных параметров обусловлен внеязыковыми факторами, такими, как распространение интернета, глобализация экономики, сближение культур, которые стали мощным катализатором активизации языковых процессов, в частности и заимствований. Авторы исследуют источники заимствований и их дальнейшие перспективы в рамках формирования словаря английского языка.*

Ключевые слова: *носители языка, эволюция английского языка, заимствование, источники, соответствия.*

Sysoieva I.A., Kirichenko O.A. The character of borrowings in English included in the Oxford Dictionary in recent decades. *This article deals with the problem of language contacts. It focuses on the development of borrowings with the main attention paid to contemporary English. This work is devoted to the analysis of new lexical borrowings that appeared in modern English in the last decades of the 20th century and at the beginning of the 21st century. The choice of these parameters is due to extralinguistic factors, such as the spread of the Internet, the globalization of the economy, the rapprochement of cultures, which have become a powerful catalyst for activating linguistic processes, in particular that of borrowing. The purpose of the article is to review systematically the latest borrowings in the English literary language in the context of their entry into the Oxford Dictionary, to track the sources of borrowing. The theoretical background is completed by empirical studies, the aim of which is to show the characteristic features of lexical transfer on actual linguistic material. The authors propose substantiation of the sources of borrowing and their further prospects in the formation of the English vocabulary. This article characterizes Japanese, Indian and Philippine loanwords, shows their semantic fields and lexical categories as well as a description of findings in a number of examples from different spheres. It presents the etymology of several words and surveys the status of loan words in the English lexicon, as well as the current situation in the process of borrowing from different languages. From a semantic point of view, the main groups of borrowings in English are connected to its global role: these words typically describe other cultures, namely those with which English enters into contact situations. The authors research the question concerning the role of English as a lingua franca in modern lexical borrowing by investigating how it borrows and lends elements at an international level. The authors come to the conclusion that although English is taking over the words with a worldwide scale, the whole number of foreign words newly borrowed into English is decreasing over the years. The biggest reason for this is that it itself has become the world language of science, business, research, and many other areas, making it a powerful source for borrowing.*

Key words: *native speakers, English language evolution, borrowing, sources, correspondences.*

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. А.А. Реформатський у книзі «Введення в мовознавство» писав: «Немає жодної мови на землі, словниковий склад якої б обмежувався лише власними споконвічними словами. У кожній мові є й іншомовні запозичення. У різних мовах та в різні періоди їхнього розвитку процент цих «не своїх» слів відрізняться» [1, 139].

Дана робота присвячена аналізу нових лексичних запозичень, що з'явилися в сучасній англійській мові в останні десятиліття XX століття та на початку XXI сторіччя. Вибір зазначених параметрів зумовлений позамовними чинниками, такими, як поширення інтернету, глобалізація економіки, зближення культур, що, безумовно, послугували потужним каталізатором активізації мовних процесів, до яких належать і запозичення.

Актуальність обраної теми зумовлена недостатньою кількістю досліджень, присвячених запозиченню лексичних одиниць із огляду на їх походження, кількість, типи та особливості їхньої асиміляції в англійській мові за останні десятиліття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Через свою варіативність тема запозичення цікавила як вітчизняних, так і в іноземних дослідників. Наукові публікації в останні роки лише підкреслюють її невичерпність. Так, наприклад, Войтенко К. розглядає класифікацію запозичень, оскільки вони «є результатом тривалої історичної взаємодії мов та їхнього змішування, і займають значне місце у лексиці багатьох мов» [2, 5]. Вона зауважує, що «при розгляді питання про вживання іншомовних слів однією із найскладніших проблем завжди було розмежування понять, які позначають даний вид лексики. У лінгвістичній літературі для цього використовують різні терміни: іншомовні вкраплення, запозичення, іноземні слова, варваризми, інтернаціоналізми тощо. Найбільш поширеним терміном для

позначення слів, які прийшли в мову з інших мов, є термін запозичення. Здебільшого ним позначають як мовний процес запозичення, так і результати цього процесу: тобто запозичення це і акт, в результаті якого одна мова засвоює елемент іншої мови, і сам запозичений елемент» [2, 2].

Гончаренко Л. досліджує їхній функціональний аспект, виділяючи 5 основних функцій, серед яких інформаційна, номінативна, функція прецизного висвітлення проблеми, емоційного впливу та експресивності [3, 295-298]. Він твердить, що «потенційні можливості (функції) лексичних запозичень закладені в узусі та знаходять своє вираження у тексті безпосередньо на основі співвідношення форми і значення. Їх існування важливе для структурування та творення текстів. Функція як реалізація є опосередкованою категорією. Вона може бути виявлена у газетному тексті на базі певних мовних форм із урахуванням екстралінгвальних чинників через свідомість людини шляхом залучення абстрактних дій, логіки та мисленнєвих операцій» [3, 292]. .

Зі свого боку Дундій Н. у своїй праці «Лексичні запозичення у глобалізаційних процесах міжкультурної комунікації та діалогу культур» [4] зацікавився співвідношенням інтернаціональних відносин і лексичних запозичень. Паралельно з тим в іншій своїй роботі «Класифікація лексичних запозичень у німецькій мові» він дійшов висновку, що «поняття «запозичення» є ширшим за поняття «інтернаціоналізм», хоч інтернаціоналізми проникають у більшу кількість мов» [5, 125].

Серед останніх зарубіжних дослідників варто зазначити Філіпа Дуркіна, заступника головного редактора Оксфордського словника англійської мови. У своїй книзі «Borrowed Words: A History of Loanwords in English»[6], виданій у 2014 році, він розглядає повну історію запозичень від зародження мови до сьогодення. Багатий склад англійського словника відображає величезну кількість слів, які вона взяла з інших мов. Вони варіюються від латинських, грецьких, скандинавських, кельтських, французьких, італійських, іспанських та російських до, зокрема, івриту,

маорі, малайських, китайських, хінді, японських та ідиш. Філіп Дуркін показує, як відкрити джерела запозичень, коли і чому вони були прийняті, і що з ними відбувається по тому, зокрема використання англійської як міжнародної мови науки.

Мета статті — системно оглянути новітні запозичення в англійській літературній мові в контексті їхнього входження до Оксфордського словника, відстежити джерела запозичень, дослідити динаміку явища.

Англійська мова запозичувала слова сторіччями. Здебільшого її носії навіть гадки не мають, що знають інші мови, хоча в повсякденній розмові трапляється чимало чужоземних лексичних одиниць.

Етимологічно словниковий запас англійської мови гетерогенний і різноманітний. Він складається з двох шарів — рідних та запозичених слів. Запас запозичених слів значно більший, ніж запас рідних слів. Фактично рідні слова нараховують лише 30 % від загальної кількості слів у словнику англійської мови, проте саме вони найчастіше використовуються в мовленні та на письмі. Крім того, рідні слова мають ширший діапазон лексичної та граматичної валентності, є полісемантичними та утворюють великі групи слів та виразів [7, 43].

На запозичення слів у XVIII та XIX століттях, безумовно, вплинули колоніалізм та глобалізація торгівлі. Слова, як-от *jungle* (1776), *bangle* (1787), *yoga* (1818), *khaki* (1863), прийшли в англійську з азіатських мов. Проте в багатьох інших випадках лексичні одиниці були транслітеровані з інших європейських мов у результаті наукової діяльності. Приміром, *oxygen* є калькою французького *oxygène*, нового на той час хімічного елемента, що був відкритий науковцями Лавуазьє та Гайтоном де Мерво у 1780-х роках [6, 394]. Даний іменник має грецьке коріння, був створений у французькій і лише потім перейшов в англійські мову.

Подібне сталося й зі словом *paraffin*, яке було створене в 1830 році в німецькій мові з елементів латини, а в 1835 воно було запозичене в англійську. Інші німецькі поняття, як-от *semester* (1826) чи *seminar* (1889),

перейшли до англійської мови, бо стосувались інновацій у сфері освіти [6, 418]. Запозичення такого типу трапляються й сьогодні, проте їх число значно знизилось, оскільки англійська мова стала лінгва франка в галузях науки, освіти, бізнесу та багатьох інших.

На сьогодні англійська мова переймає іншомовні слова з дійсно глобальним розмахом. Оксфордський словник англійської мови лише за останні 30 років долучив такі слова, як *tarka dal* (індійська кремова страва із сочевиці; додано до словника в 1984), *quinzhee* (різновид укриття зі снігу; 1984), *popiah* (сінгапурські чи малазійські спрінг-роли; 1986), *izakaya* (тип японської барної закуски; 1987), *affogato* (італійський десерт, зроблений із кави та морозива; 1992) (4). Цілком зрозуміло, що не всі носії англійської мови знають ці слова, тож варто зазначити, що вони не належать до повсякденного лексикону.

Деякі слова розповсюджуються дуже швидко. Так, слово *sushi* вперше з'явилось в англійські мові у 1890-х, і перший час поняття потребувало тлумачення [8, 52]. Тільки в останні десятиліття воно стало широко поширеним, коли суші заповнили полиці супермаркетів в усьому світі.

Перше слово, що прийшло з японської — *kuge* (шляхетний придворний) — зафіксоване в Оксфордському словнику ще в 1577 році (4). Станом на 2013 рік Шун Доі, дослідник із приватного університету в Нагої, нарахував 584 запозичення з японської [8, 105].

Іншим гарним прикладом є слово *emoji*. Уперше його було процитовано в газеті ще в 1997 році, але до словника воно потрапило лише у 2013 році. Вже до 2014 року використання слова *emoji* зросло втричі, навіть перевищивши частоту вживання популярних на той час слів *refugee* та *lumbersexual* (1).

Попри популярність слова суші сьогодні, воно ще не опосередкувалось серед базових слів англійської мови, як це сталося з французькими лексичними одиницями *peace, war, just,* чи *very* або скандинавськими запозиченнями *leg, sky, take,* та *they*. І справа не лише в тому, як давно вони

були перейняті, а й у тому, як іноземні мови впливали на англійський словник упродовж сторіч.

За редакції 2015 року Оксфордський словник охопив деякі філіппінські слова, як-от *gimmick* (проводити вечір із друзями), запозичення з іспанської (*estafa* у значенні шахрайство) та тагальської (*barkada* — компанія товаришів) мов (2).

Співробітник редакційної колегії словника Даніца Салазар зазначила, що багато філіппінських запозичень позначають культурні явища, притаманні країні, наприклад, *mabuhay* (привітання) і *kuya* (старший брат); місцеві делікатеси та харчові звичаї, як-от *halo-halo, pan de sal, sinigang, baon* та *pulutan;* а також менталітет громадян, а саме *bahala na, pasalubong, suki* та *utang na loob* [9, 97].

Згідно з останнім переліком включень станом на вересень 2017 року до словника додано 70 нових слів з індійських мов, серед яких телугу, урду, тамілу, хінді та гуджараті (3). Оновлення цього року доповнює 900 вже наявних у словнику лексичних одиниць, що перейшли з вище зазначених мов.

У багатьох словах описуються продукти харчування чи стосунки, як-от *anna* (старший брат), *abba* (батько), *gulab jamun, mirch masala, keema, funda* та *chamcha* [10, 44].

Цілком розуміло, що спільна історія Британії та Індії залишила за собою спадщину запозичень та інших лексичних нововведень, які значно збагатили англійський словниковий фонд. Ці сімдесят слів відображають не лише історію країни, але й багато різних культурних та лінгвістичних впливів, які формували та змінювали англійську мову в Індії.

Визначити межі словникового запасу будь-якої мови надзвичайно важко, особливо якщо ми говоримо про таку глобальну, як сучасна англійська. Вокабуляр кожного мовця певною мірою відрізняється. Так, новозеландці, найімовірніше, знайомі із ширшим колом слів маорійського походження, серед яких *Pakeha* (новозеландець європейського походження),

aroha (симпатія, порозуміння), *kia ora* (вітання чи прощання). Шотландець, напевно, знає більше слів гаельського походження, як-от *cranachan* (вид десерту), *pibroch* (музика на волинці), *Sassenach* (англієць) (4).

Словники, особливо такі великі, як Оксфордський, відстежують іншомовні слова, що періодично з'являються в мові. Можна дійти висновку, що хоча англійська мова і переймає слова з всесвітнім розмахом, загалом кількість іншомовних слів із роками зменшується. Найбільшою причиною тому є те, що вона сама по собі стала світовою мовою науки, бізнесу, досліджень та багатьох інших сфер, що робить її потужним джерелом для запозичення.

Висновки. Зрештою, закономірності в запозиченні слів відображають складні форми культурних контактів протягом століть. Традиційно для того, щоби слово увійшло в мову, почало широко використовуватись і було занесено до словника, спливало одне чи два десятиліття. Однак, у сучасному світі стан речей з появою інтернету змінився, і тепер на це вистачає й декількох днів.

Оксфордський словник англійської мови кожен рік має 4 редакції, й за кожної з них до нього додається приблизно 1000 нових слів та словосполучень. Дослідивши їх можна дійти висновку, що з роками англійська мова починає запозичувати все менше слів і вони здебільшого стосуються вузьких культурних понять. Назви харчових продуктів, рослин, тварин та інших особливостей природного світу переймаються в рамках комунікацій між народами в різних частинах світу.

У сучасній англійській мові немає суперечностей щодо доцільності переймання слів. Вони розкривають значення нових культурних явищ і створюють синонімічні ряди з вже існуючими одиницями. Саме тому подальші перспективи щодо формування словника англійської мови через запозичення здаються потужними й потребують детального дослідження. Доцільним було б прослідкувати механізми виникнення запозичень у

молодіжному середовищі та їх подальший шлях до широкого вживання, зокрема у ЗМІ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реформатский А.А. Введение в языковедение. Учебник для вузов / Под ред. В.А. Виноградова. 5-е изд. М.: Аспект Пресс, 2004.

2. Войтенко К. Класифікація запозичень в сучасних лінгвістичних дослідженнях [Електронний ресурс] / Катерина Войтенко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Philologia/60103.doc.htm

3. Гончаренко Л.О. Функціональний аспект запозичень / Л.О. Гончаренко // Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2010. – Вип. XXIII. – Ч. 4. – С. 294–300.

4. Дундій Н.П. Лексичні запозичення у глобалізаційних процесах міжкультурної комунікації та діалогу культур / Н.П. Дундій // Вісн. Дніпропетр. ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Сер. «Філол. науки». – 2011. – № 2 (2). – С. 251–257.

5. Дундій Н.П. Класифікація лексичних запозичень у німецькій мові / П.Н. Дундій // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. — К.: Логос, 2011. — С. 120-126.

6. Durkin P. Borrowed Words: A History of Loanwords in English. — Oxford University Press, 2014. — 512 p.

7. Quirk R., Wrenn C.L. An Old English Grammar. — London: Methuen, 1955. — 176 p.

8. Doi S., Japanese Loanwords Found in the Oxford English Dictionary and Kæmpfer's the History of Japan. — 2013. — 197 p.

9. Salazar D. Lexical bundles in Philippine and British scientific English. Philippine Journal of Linguistics. — Oxford University Press, 2010. — 94-109 pp.

10. Caldwell R. A comparative study of the Dravidian and South Indian Family of Languages. — New Delhi: Asian Education Services, 2007. — 43-54 pp.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Grunebaum D., Japanese is affecting the English lexicon in new ways. — The Japan Times, 2017.

2. Salazar Ch., Barkada, carnap, presidentiable now in English dictionary. — The Philippine Star, 2015.

3. Press Trust of India. 70 Indian words added to Oxford dictionary. — The Hindu Business Line, 2017.

4. Оксфордський словник англійської мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oed.com/

Кириченко, О.А. Характер нових запозичень в англійській мові (на матеріалі Оксфордського словника) [Текст] / О.А. Кириченко, І.А. Сисоєва // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Серія "Філологічні науки" Мовознавство. – 2017. – Том 2, № 8. – С. 92-95.